

II. TEXTURY KRAJINY

II.A. Elementární znaky textur krajiny (mimo reliéfu):

Vysvětlení pojmů:

Pozemkové bloky – plocha stejného způsobu využití, ohraničená těžko odstranitelnými překážkami (např. okraj lesa, vodní toky, silnice, polní cesty, výrazné meze, ...), může obsahovat jeden, nebo i více pozemků. Podle typů původních plůžin má různé označení (tratě, úseky, ve městě čtvrtě apod.).

Hrany bloků – hranice mezi bloky pozemků, tvořené změnou využívání, hraničními mezemi, vodními toky, větrolamy apod.

Plůžina – zemědělský obvod jednoho sídla, typickým způsobem prostorově organizovaný, podle typu zemědělské hospodářské soustavy, v níž vznikl.

Pozemkové bloky

	Typ znaků	Znak	Přírodní charakteristika	Historická charakteristika	Kulturní charakteristika	Ilustrační fotografie
1.	Vnitřní členění bloků pozemků	Blok tvoří jeden pozemek	Monokulturní či monofunkční bloky s logicky sníženou biodiverzitou na plochách s jedním nebo několika podobnými biotopy. Ekologická stabilita je v závislosti na typu matrice velmi různá, vždy však nižší než u následující struktury.	V daleké minulosti dané společným obhospodařováním. Typické pro staré plůžiny před zavedením emfyteutického práva, kdy ovšem bloky byly velmi malé. Funkční monobloky, až do výraznější dělby práce tvořila i sídla.	Znak majetkového či funkčního sjednocení. Naprostá většina nečleněných pozemkových bloků v zemědělství vznikla během násilné kolektivizace v 2. pol. 20. století a zavinila celou řadu negativních dopadů na krajinu. Monofunkční bloky v sídlech jsou typické u hromadných stavebních souborů se stejnou funkcí a vzhledem.	
2.		Blok tvoří více pozemků	Členěné bloky zvyšují biodiverzitu jak v zemědělství (více plodin, jež mohou odpovídat více biotopům), tak v sídlech, díky diverzitě ekologických nik. To logicky (i když jen velmi mírně) zvyšuje biodiverzitu. Ekologická stabilita je vždy o něco vyšší než u předchozího.	Typické pro majetkově rozdělené plůžiny od středověku. Rozdělení půdních bloků umocňovalo emfyteutické právo, trojpolní zemědělský systém a zejména zrušení zákona o nedělitelnosti zemědělských půdy. Největší pozemková členitost byla v pol. 20. st. Dnes výrazně redukována kolektivizací.	Znak původních majetkových poměrů nebo nutnosti různého využití jednoho bloku. Dnes relativně vzácné. Typické pro trvale udržitelnou polní krajinu.	

Krajinné textury pozemků

	Typ znaků	Znak	Přírodní charakteristika	Historická charakteristika	Kulturní charakteristika	Ilustrační fotografie
3.	Textura pozemků speciálních stavebních ploch	Textura otevřených technologií	Většinou zcela přeměněné prostředí s minimálními vegetačními plochami. Skýtá však často celou řadu úkrytů i potravních nik a biodiverzita tak nemusí být nízká. Ekologická stabilita je velmi nízká	Fenomén vyspělejší průmyslové revoluce 20. století, rozvíjející se i dnes	Technologická zařízení bez obestavení stavebním obalem. Patří sem technologické celky průmyslových provozů, trubních produktovodů, transportérů pod širým nebem, chladících věží a komínů, elektrických rozvodů, strojů povrchové velkotěžby atd.	
4.		Textura manipulačních ploch	V drtivé většině monotónní zpevněné plochy bez vegetačního pokryvu s mizivou biodiverzitou. Ekologická stabilita je prakticky nulová	Ve zpevněné formě až od poloviny 20. století, v souvislosti s rozvojem silniční dopravy.	Zpevněné plochy všeho druhu, od velkých parkovišť přes odstavné, manipulační a provozní plochy u továren až po dráhy letišť.	

	Typ znaků	Znak	Přírodní charakteristika	Historická charakteristika	Kulturní charakteristika	Ilustrační fotografie
5.		Textura dopravních staveb	Zcela přeměněné stanoviště s omezeným vegetačním pokryvem a vysokým podílem chemicky znečištěných ploch. Ekologické niky jsou omezeny dopravním provozem. Významný zdroj invazních druhů v krajině. Ekologická stabilita je prakticky nulová	Novověký typ matrice související ze vznikem hromadné dopravy na železnicích a silnicích.	Zpravidla se jedná o singularity v jiných typech matric (hrany bloků), v některých případech však vytváří i samostatný typ matrice. Tvoří ji nádraží, plochy mimoúrovňových křižovatek, čerpací stanice atd., včetně přilehlých a prakticky nevyužitelných ploch s náletovou či izolační vegetací.	
6.	Zemědělské matrice	Textura zahrádek	Plochy, s mírně vyšší biodiverzitou danou pestrou skladbou hospodářských i okrasných druhů rostlin. Hodnotu může snižovat vysoké zastoupení exotů, intenzivně obdělávaných a chemicky ošetřovaných záhonů a trávníků. Ekologická stabilita nízká	Fenomén 20. století., svázán zejména s uniformním bydlením ve městech, bez možností seberealizace. Zejména v blízkosti větších měst je v poslední době tendence k přestavbám na chatové rekreační objekty nebo na trvalé bydlení.	Většinou plochy s malými zahrádkami, zahradními domky a pestrou skladbou plodin a dřevin, často v pitoreskním měřítku. Důsledné oplocování každé parcely značně omezuje průchodnost krajiny.	

	Typ znaků	Znak	Přírodní charakteristika	Historická charakteristika	Kulturní charakteristika	Ilustrační fotografie
7.		Textura smíšených kultur	Často ve svažitéjších polohách v teplejších a úrodných oblastech. Díky pestrosti plodin má relativně vyšší ekologickou stabilitu.	Od středověku zejména v okolí měst v nepolních tratích. Bývalá svobodná pole a viničné tratě, rozdělená zčásti druhotně na pestřejší plochy využívání. Za socialismu přežily jako forma záhumenků.	Pestrá mozaika pásků polí, zeleninových záhonů, ovocných stromů, vinic, křovisek, stepních lad apod. Významná harmonická kulturní krajina typu italské terra promiscua.	
8.		Textura nízkokmenových sadů	Vysoce intenzivní formy sadů, většinou doprovázené černým úhorem v meziřadí. Typický je hustý spon a intenzivní péče. Vysoká chemická zátěž, jsou to jedny z nejméně ekologicky stabilních ploch. Ekologická stabilita je velmi nízká	Souvisí s intenzifikací zemědělské velkovýroby v 20. stol., odkud pronikly i do drobných zahrádek.	Intenzivní, velkovýrobní forma výroby ovoce. Způsob výhodný zejména pro snadnou péči a sklizeň a vysoké výnosy. Vyžaduje však vysoké vstupy, včetně chemické ochrany a závlah. V krajině se projevují především pravidelným sponem. Sady jsou oploceny.	

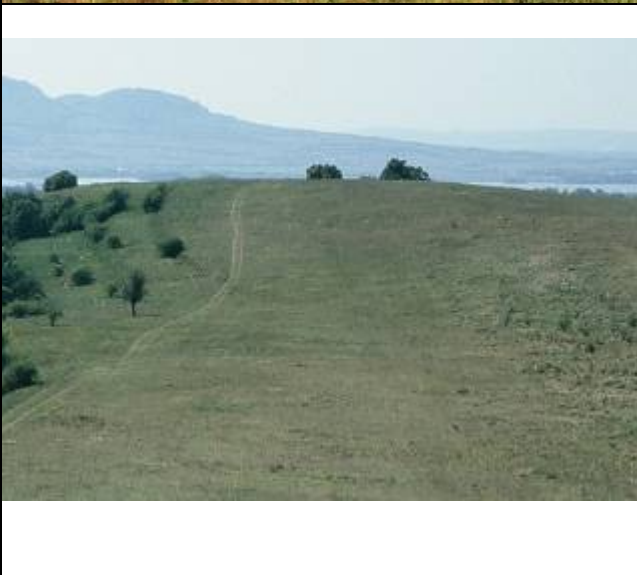
	Typ znaků	Znak	Přírodní charakteristika	Historická charakteristika	Kulturní charakteristika	Ilustrační fotografie
9.		Textura velkovýrob- ních vinic	Přírodě nepřátelské prostředí s nízkou ekologickou stabilitou. U nás v 1. a okrajově i v 2. vegetačním stupni. Meziřadí udržována převážně jako černý úhor (chemicky nebo orbou).	Souvisí s intenzifikací zemědělské velkovýroby v 20. stol. V posledních desetiletích se stejnou formou (na oporách a často pod sítěmi) pěstují i nejintenzivnější tvary ovocných stromů – včetně palmety.	Intenzivní, velkovýrobní forma výroby s širokými řádky, přizpůsobená mechanizaci, výhodná zejména pro snadnou péči a sklizeň, pod masivní chemickou ochranou. Oplocení omezuje průchodnost krajiny.	
10.		Textura malovýrob- ních vinic	Formy vinic, s úzkými řádky, chemická ochrana je uplatňována selektivně, taktéž. obdělávání. U nás se nacházejí v 1., okrajově i 2. vegetačním stupni. Často jsou tyto vinice doprovázeny solitéry ovocných dřevin. Ekologická stabilita nízká, ale vyšší než u velkovýrobních vinic.	Prastarý způsob pěstování vinice, u nás od ranného středověku (původně vinice vedené na hlavu).	Vinice s nižší intenzitou výroby, se zvýšeným podílem ruční práce, dnes většinou u drobných vinařů či bioproducentů. Převažující páskové uspořádání vinic vytváří jemnou krajinnou strukturu. Častý je společný výskyt drobných vinic, polí a sadů.	

	Typ znaků	Znak	Přírodní charakteristika	Historická charakteristika	Kulturní charakteristika	Ilustrační fotografie
						
11.		Textura chmelnic	Přírodě nepřátelské prostředí s nízkou biodiverzitou. U nás v 2. vegetačním stupni. Ekologická stabilita je velmi nízká	Jejich současný vzhled souvisí s intenzifikací zemědělské velkovýroby v 20. století, i když kultura sama je mnohem starší.	Intenzivní, velkovýrobní forma výroby s širokými řádky, přizpůsobená mechanizaci, výhodná zejména pro snadnou péči a sklizeň, pod masivní chemickou ochranou.	

	Typ znaků	Znak	Přírodní charakteristika	Historická charakteristika	Kulturní charakteristika	Ilustrační fotografie
12.		Textura užitkových zahrad	Plochy s relativně vyšší diverzitou pěstovaných rostlin, s nižší chemickou zátěží, nahrazenou ručním obděláváním. Biodiverzita je sice omezena, díky pestrosti stanovišť však zahrady často slouží jako náhradní biotopy živočichů, Ekologická stabilita průměrná.	Původně obligátní součást obytných domů na vesnici i ve městě (tam však byly často ve středověku vytlačeny dostavbami). Dnes součástí většiny nízkopodlažních staveb.	Nezbytná součást vesnických zemědělských usedlostí a statků. Sloužící k pěstování zeleniny a stolního ovoce, často i pícniny pro drobné zvířectvo. I dnes jsou součástí obytného prostoru domů. Dnes často přechází v zahrady okrasné.	
13.		Textura okrasných zahrad	Plochy s relativně vyšší biodiverzitou, většinou však znehodnocenou vysokým podílem exotů, občas i zdroje invazních neofytů a chemického ošetřování. Ekologická stabilita průměrná.	Malé okrasné zahrady provázejí rezidence od starověku. Později i u klášterů a předměstských vil. V minulém století a dodnes masivní rozvoj na úkor zahrad užitkových.	Maloplošné kompozice okrasných zahrad, často až pitoreskního měřítka, s výraznou snahou po miniaturizaci. Masivní rozvoj malých okrasných zahrad kolem domu je především současným fenoménem příměstského bydlení.	

	Typ znaků	Znak	Přírodní charakteristika	Historická charakteristika	Kulturní charakteristika	Ilustrační fotografie
14.		Textura skleníků a fóliovníků	Nepřírodní plochy trvalých nebo dočasných staveb s vysokou energetickou náročností na výstavbu a u skleníků i na provoz. Z hlediska ekologického povrch bez vegetace a s vysokým chemickým zatížením. Ekologická stabilita je nulová	Skleníky se jako doprovod panských sídel objevují od 18. století, fóliovníky teprve v nedávné minulosti. Velkovýrobní použití skleníků pro tržní produkci zeleniny a květin se objevuje od 2. pol. 20. století.	Vysoce intenzivní, ale energeticky náročná zemědělská výroba s vysokým stupněm chemizace.	
15.		Textura vysokokmen-ných sadů	Původně hlavní formace zatravněných ovocných sadů s relativně vysokou biodiverzitou. I dnes vyžadují jen nízkou chemickou ochranu a intenzitu obdělávání. Typický je velmi řídký spon, rozložitě koruny a vysoký věk stromů. Ekologická stabilita je střední, někdy však i nižší.	Sady, jako součást zemědělské soustavy, doprovází zemědělské okraje sídel od pravěku. Velké sady, signalizující výrobní specializaci, však lze nalézt až v 19. století.	Méně intenzivní, ale k přírodě šetrnější způsob využití území. Mohutné staré ovocné stromy jsou krajinářsky cennou součástí kulturní krajiny.	

	Typ znaků	Znak	Přírodní charakteristika	Historická charakteristika	Kulturní charakteristika	Ilustrační fotografie
16.		Textura polí	Pravidelné obdělávání je základem vývoje zemědělských půd. Staletá selekce v polích vedla k vzniku agrocenóz sice s nízkou biodiverzitou, ale relativně stabilním složením. Tato rovnováha byla porušena nástupem chemizace a pole je dne s v podstatě přírodě nepřátelským územím. Ekologická stabilita je velmi nízká	Základní typ agrocenózy obecně byl od pravěku hlavním důvodem odlesňování naší krajiny. Maximálního rozsahu dosáhla orná půda za vrcholného středověku. Od té doby její zastoupení v krajině klesalo (druhotným zalesněním a růstem pastvin a rybníků po husitských válkách a za války třicetileté). Nový nárůst polí na úkor trvalých travních porostů nastal až s melioracemi a kolektivizací.	Pro obživu rozhodující zemědělská kultura, střídající se v honech podle osevních postupů. Různá chemická zátěž pěstování jednotlivých plodin je v průměru vysoká a i energeticky jsou dnes pole velmi náročná. Orná půda společně s černým úhorem ve speciálních kulturách je rozhodujícím zdrojem vodní i větrné eroze.	
17.		Textura stanoviště běžných luk a trávníků	Louky na normálních stanovištích jsou vždy typickým člověkem podmíněným společenstvem i když často s vysokou biodiverzitou (polokulturní louky). Druhové složení závisí na způsobech a intenzitě využívání. (doba a četnost kosení, hnojení, odvoz biomasy). Louky jsou středně až vysoce stabilní náhradní společenstva. Ekologická stabilita je střední, někdy však i nízká	Od počátku osídlení území se vyskytovaly jen ojediněle. Význam luk i jejich rozsah vzrostl se středověkým trojpolním hospodařením a zejména za pozdější střídavé zemědělské soustavy s trvalým ustájením skotu. V době nástupu pícnin a kolektivizace zemědělství nastal úbytek luk normálních stanovišť. V posledních letech dochází k zatravňování velkých ploch v horách a podhůřích.	V produkčních krajinách travní porosty signalizují zhoršené půdní podmínky v rámci daného katastru (mělké a skeletovité půdy), nebo výsledek zemědělské politiky EU. Jejich význam v intenzivním zemědělství je dnes vzhledem k rozšíření pícnin marginální.	

	Typ znaků	Znak	Přírodní charakteristika	Historická charakteristika	Kulturní charakteristika	Ilustrační fotografie
18.		Textura vlhkých luk a mokřadů	Přírozené louky v nivách řek byly jako enklávy udržované plavenými ledy, většinou jsou to však náhradní společenstva s vysokou biodiverzitou. Jde ve většině o louky periodicky zaplavované. Tyto louky jsou většinou vysoce ekologicky stabilní	Původně neoratelné části plužin. Jsou spojené již s pravěkou kolonizací širokých niv, od středověku jejich základní využití. Až v 19. století dochází v díky regulaci řek k jejich rozorání, které nabývá masivního rozměru za socialismu.	Nejvýnosnější louky, využívající především zaplavované části niv a pramenných oblastí. Pro špatnou přístupnost těžkou mechanizací často opuštěny či naopak meliorovány.	
19.		Textura suchých luk a pastvin	Přírozené louky nad horní hranicí lesa podmíněné klimatem. Jinak závislé na činnosti člověka. Převážně na neoratelných a vysýchavých stanovištích (strmé a kamenité polohy). Druhové složení závisí na způsobech péče (doba a četnost kosení, hnojení, odvoz biomasy). Louky a pastviny jsou středně až vysoce stabilní náhradní společenstva. Ekologická stabilita je střední až vysoká	Původně neoratelné části plužin, později v horských polohách jako hlavní využití pro pastvu či jednosečné louky. Pástevectví zde bylo hlavním způsobem obživy, zejména v Karpatiku. V posledních letech dochází k zatravňování velkých ploch v horách a podhůřích, často se jedná o celé katastry.	V produkčních krajinách travní porosty signalizují zhoršené půdní podmínky v rámci daného katastru (sušší a mělké a skeletovité půdy) a jsou dnes většinou opuštěny. V horských oblastech je pástevectví, zejména skotu jedním z hlavních způsobů využití území.	

	Typ znaků	Znak	Přírodní charakteristika	Historická charakteristika	Kulturní charakteristika	Ilustrační fotografie
20.		Textura ruderálních lad	Ruderální společenstva se přirozeně vyskytují na opuštěných stanovištích, která jsou bohatá na živiny a kde disturbanční činitel neumožní vznik zapojeného porostu. Ekologická stabilita je nízká	Ruderální společenstva se objevila s obděláváním půdy. Specifická forma ruderálních lad – úhory byly po staletí nedílnou součástí zemědělských kultur (trojpolní systém hospodaření). Velký rozmach ruderálních společenstev nastává za socialismu.	Ruderální lada jsou znakem nedávno opuštěné zemědělské půdy. Postupně zarůstají náletem dřevin.	
21.		Textura stepních lad	Většinou stabilní a druhově bohatá bylinná náhradní společenstva. Bez údržby přiměřenou pastvou nastává pozvolná sukcese. I když sukcese často skončí blokovaným stádiem keřů druhové bohatství stepních lad postupně mizí.. Ekologická stabilita je velmi vysoká	Stepní lada jsou výsledkem opouštění zemědělsky využívaných ploch. Dříve, patrně po poklesu počtu obyvatel v důsledku válečných událostí a morových epidemií, nově za kolektivizace.	Zbytkové, vláhově limitované plochy zemědělstvím opuštěné, příp. jen sporadicky využívané pro pastvu	

	Typ znaků	Znak	Přírodní charakteristika	Historická charakteristika	Kulturní charakteristika	Ilustrační fotografie
22.	Ostatní nelesní matrice	Textura skalních stepí	Vzácný a ekologicky cenný typ společenstev. Extrémností reliéfu a minimem půdy podmíněná přirozená bezlesá společenstva. Jedná se o maloplošné, vzájemně izolované enklávy. Častější jsou lesostepi, přechody mezi lesem a otevřenými plochami. Jejich biodiverzita je přirozeně vysoká. Ekologická stabilita je velmi vysoká	V postglaciálu omezeny na malé enklávy, využívané sporadicky pro pastvu.	Prakticky nevyužitelné plochy. Stromy zde mají minimální přírůst a je velmi komplikované tyto polohy zalesnit, většinou proto zůstávají ponechány samovolnému vývoji.	
23.		Textura rašeliníšť	Specifický typ matrice na trvale zamokřených stanovištích v pánvích a na zarovnaných površích. Mozaika řídkého lesa a vodních ploch a zejména bezlesých stanovišť s dominantním rašeliníkem. Ekologická stabilita je velmi vysoká	Neúživná a podmáčená rašeliníště stála dlouho stranou lidského zájmu. Až v novověku byla využívána k těžbě rašeliny. Ta se dříve používala jako topivo, dnes jako zahradnický substrát.	Snad kvůli jejich nevyužitelnosti nebo jejich specifickému vzhledu byly dlouho považovány za tajemná místa a sídla nadpřirozených bytostí, průběžně jsou ohrožována těžbou.	

	Typ znaků	Znak	Přírodní charakteristika	Historická charakteristika	Kulturní charakteristika	Ilustrační fotografie
24.		Textura vřesovišť	Specifický typ stepní matrice charakteristický vysokým podílem vřesu. Vyskytuje se na kyselých substrátech. V našich podmínkách je podmíněn činností člověka - odstraňováním biomasy pastvou. Ekologická stabilita velmi vysoká	Neúrodná, kyselá stanoviště byla po staletí využívána jako louky a zejména pastviny. Otevřené, kyselé plochy vyhovovaly vřesu. Ten se postupně stal určujícím znakem.	Pastevní stanoviště nebyla nikdy hnojena a pravidelné odnímání biomasy tato místa dále ochuzovalo. Největším nebezpečím pro tato stanoviště je jejich neúdržba.	
25.		Textura stojatých vod	Vzácné původní přírodní ekosystémy ledovcových horských jezírek a pořičních jezer v nivách, člověkem radikálně rozšířené. Dva základní ekosystémy, rozlišené podle hloubky nádrže – mělké typu pořičních tůní (rybníky, pískovny), s vysokou biodiverzitou a – hluboké typu horských jezer (přehradní nádrže), které jsou u nás prakticky cizí a jejich biodiverzita je nižší. Ekologická stabilita mělkých nádrží je většinou vysoká, hlubokých jen střední.	Rozvoj výstavby mělkých nádrží - rybníků nastává ve středověku, s kulminací v 16. století. V 19. století jich byla velká část zrušena kvůli pěstování cukrovky. Hluboké nádrže jsou až fenoménem 20. století s výstavbou přehradních nádrží a jejich kaskád.	Využití umělých vodních ploch k výrobě energie, rekreaci, rybářství, chovu vodního ptactva, těžbě štěrkopísků, částečně i k protipovodňové ochraně (mají-li dostatečný retenční prostor) a potenciálně k závlahám.	

	Typ znaků	Znak	Přírodní charakteristika	Historická charakteristika	Kulturní charakteristika	Ilustrační fotografie
26.		Textura tekoucích vod	Vodní toky vytváří v závislosti na podélném sklonu odlišná vodní prostředí typického vzhledu. To postihuje tradiční členění na pásma pstruhová, lipanová, parmová a cejnová. Neupravené toky mají vysokou ekologickou stabilitu, opevněné a znečištěné však mohou mít i nízkou.	Pomístní regulace vodních toků můžeme sledovat již od středověku, v souvislosti s obranou, mlýny a plavením dřeva. Větší rozmach regulací (stále přírodě blízkých) nastává v 16. a 18. století. Technicistní úpravy, včetně regulací celých řek nastávají až v 19. století.	Vedle potoků a řek mají jejich charakter i plavební kanály, náhony mlýnů a elektráren, závlahové a odvodňovací kanály atd. Totální regulace toků vzbudila neopodstatněný pocit jistoty před periodickými povodněmi. Ty po století budování nákladných regulací prokázaly jejich neúčinnost a povodňové škody stále stoupají.	
27.	Lesní matrice	Textura prosvětlených hájů	Dnes vzácný typ přirozeného lesa na nejsušších stanovištích. Vykazuje vysokou biodiverzitu ale malou intenzitu produkce. Ekologická stabilita je velmi vysoká	Mimo přirozené porosty nejsušších stanovišť se vyvinuly i jako důsledek lesní pastvy od pravěku. Nepůvodní lesy byly v století 19. století znovu uměle zalesněny, část se však stala obětí invaze akátů a dalších neofytů.	V současné době buď znak vzácných biotopů nebo jako lesoparky, nebo jako zarůstající stepní lada apod.	

	Typ znaků	Znak	Přírodní charakteristika	Historická charakteristika	Kulturní charakteristika	Ilustrační fotografie
28.		Textura pařezin	Dnes vzácný typ lesa antropicky podmíněného, jako důsledku pastvy a těžby palivového dříví, selektující původní druhovou skladbu. Vykazuje vysokou biodiverzitu. Ekologická stabilita je vysoká	Výmladkové lesy (pařeziny), jako důsledek selekce druhů doprovází člověka od pradávna, největšího rozmachu však dosahují koncem středověku a v 16. století. Od 18. století je cílenou obnovou lesa postupně vytlačována vysokokmenným hospodářským lesem.	Pařeziny, spoléhající na výmladkovou obnovu dřevin jsou dnes reliktem starých způsobů využívání lesa. Hospodářský význam je malý.	
29.		Textura vysokého lesa	Formace lesních ekosystémů, založená na umělé obnově lesa. V případě použití přirozené kombinace autochtonních druhů dosahuje vysoké biodiverzity a ekologická stabilita je velmi vysoká u stále nejčastějších smrkových monokultur je ekologická stabilita nízká.	Umělá obnova lesa se od náznaků v 15. - 18. století (obory a bažantnice) masivně rozvíjí až v 19. století s obrovskou poptávkou po stavebním dříví. Obnova se realizovala především pěstěním smrkových monokultur s rovnými kmeny. Až v poslední době se obnova provádí ve směsích, jako důsledek kalamit.	Vysokokmenný les je základní hospodářskou formou hospodářských lesů u nás. Staré monokulturní porosty jsou v rámci obnovy lesa postupně převáděny na lesy s přirozenější dřevinnou skladbou, zejména buků a dubů a více se uplatňuje podrostní způsob hospodaření.	

	Typ znaků	Znak	Přírodní charakteristika	Historická charakteristika	Kulturní charakteristika	Ilustrační fotografie
30.		Textura pralesa	Původní formace přirozených lesů, dnes u nás dochovaná pouze v malých fragmentech a nově u zvláště chráněných území, kde jsou lesy ponechávány přirozenému vývoji. Formace má velkou biodiverzitu a ekologická stabilita je velmi vysoká	Původní lesní porosty uchované v nepřístupných polohách až do 18. století. V 19. století pralesy prakticky zmizely a byly předmětem prvních pokusů o ochranu přírody.	Vzácné přísně chráněné lesní porosty, logicky bez hospodářského významu. Jsou chráněny státem a jsou i cílovými společenstvy dřtivé většiny regionálních a vyšších biocenter.	
31.		Textura trvalého bezlesí na lesní půdě	Bezlesí má charakter mýtin, polí, luk a lesních školek. Jejich biodiverzita je nižší, i když na okrajích se díky kotonovému efektu zvyšuje. Ekologická stabilita střední až nižší	Bezlesí se objevuje až s rozvojem myslivosti v 18. století a dále se významně rozvíjí s nástupem umělé obnovy lesů v 19. století.	Bezlesé formace políček pro zvěř, louky a pastviny (především v oborách a bažantnicích), nejvíce však formou lesních školek a semenných plantáží.	

Textury zastavěných území

	Typ znaků	Znak	Přírodní charakteristika	Historická charakteristika	Kulturní charakteristika	Ilustrační fotografie
32.	Typická hladina zástavby	Přízemní	Stanovištně přízemní domy obklopené zahradami, většinou splývající s okolím do antropogenního prostředí. Biodiverzita je někdy i vyšší (zejména u avifauny).	Základní historická hladina zástavby od pravěku (pomineme-li polozemnice).	Plošně nejnáročnější typ zástavby, nejvhodnější pro hospodářské využívání i bydlení na venkově.	
33.		Nízká-dvoupodlažní	Nejtypičtější vesnická hladina zástavby 20. století. Výškově ještě stále neomezující etážovitost okolního biotopu.	Typická pro městskou zástavbu od středověku. Na venkově většinou až v 19. a 20. století	Znak nové výstavby na vesnici, typická hladina rodinných domů i ve městě. Slučuje výhody nízkopodlažního bydlení s požadavky na vyšší hustotu zástavby.	

	Typ znaků	Znak	Přírodní charakteristika	Historická charakteristika	Kulturní charakteristika	Ilustrační fotografie
34.		Střední - cca čtyřpodlažní	Velký podíl vegetací neoživených povrchů, vertikálita významně ovlivňuje okolní biotopy.	Typická pro centrální městskou zástavbu středověkých velkoměst a městskou výstavbu novověku. Jedna ze dvou základních úrovní panelových sídlišť „socialistické výstavby“.	Nejvyšší podlažnost bytových domů bez výtahu, typické pro městské bytové domy a panelová sídliště. Je uplatňována zejména u blokové a deskové zástavby.	
35.		Vysoká - cca osmipodlažní	Snižující se podíl vegetací neoživených povrchů (díky malým plochám zeleně kolem domů vynucené jen nutnými odstupy domů i z hlediska oslunění). Vertikalita zásadně ovlivňuje okolní biotopy.	Zástavba, pomineme-li věže hradů, až z 20. století, především z období „socialismu“.	Typická vyšší hladina domů s výtahem na panelových sídlištích, kde domy tvoří dominanty.	

	Typ znaků	Znak	Přírodní charakteristika	Historická charakteristika	Kulturní charakteristika	Ilustrační fotografie
36.		Výšková	Solitérní vysoké stavby, většinou zcela nepřirodních povrchů, vyňaté svým charakterem s okolních biotopů.	Zástavba až z 20. století.	Typická pro administrativní budovy, místy i nejvyšší domy panelových sídlišť s vysokou hustotou zastavění.	
37.		Smišená	Z hlediska přírodního obdoba středopodlažní zástavby s nízkou biodiverzitou.	Rozličná výška domů je od středověku znakem kontinuálně se vyvíjejících ulic. Tedy takových, které nebyly založeny jednorázovým stavebním aktem, ale zastavovaly se postupně, často po desítky let.	Pro tyto ulice je typická pestrá směsice architektonických stylů, stáří i výšky budov. Často vedle sebe stojí moderní pěti a vícepatrové budovy a pozůstatky nejstarší jednopodlažní zástavby.	

	Typ znaků	Znak	Přírodní charakteristika	Historická charakteristika	Kulturní charakteristika	Ilustrační fotografie
38.	Orientace zástavby ke stavební čáře	Okapová	Bez speciálního poselství.	Mladší forma domu cca od 18. století, kdy jednak obsazovala nově kolonizované krajiny, jednak přetvářela starší štítové typy v nížinách.	Zastřešením průjezdu do dvora je vyplněna celá šířka parcely. Délkové uspořádání je často vynuceno dispozicí ve svahu.	
39.		Štítová	Bez speciálního poselství.	Nejstarší forma orientace domu od pravěku. V novověku částečně přestavěna na okapovou.	Aditivní dům rostoucí neomezeně do hloubky parcely. Nevhodný pro řadovou zástavbu.	

	Typ znaků	Znak	Přírodní charakteristika	Historická charakteristika	Kulturní charakteristika	Ilustrační fotografie
40.	Základní tvar střech zástavby	Šikmá klasického sklonu	Sklon střechy odpovídá odtokovým poměrům krytiny – v horách je vždy mírně převýšenější, než v nížinách.	Nejstarší typ zastřešení u nás je došková střecha, s kolonizací se v lesnatých oblastech objevuje střecha šindelová, koncem 18. a v 19. století jsou nahrazeny pálenou krytinou, v horských oblastech břidlicovou, nověji nahrazovanou osinkocementovou a plechovou.	Střechy z došků, šindelů a břidlice byly strmější (do 45-50°), střechy s pálenou krytinou a osinkocementovými šablonami se sklonem mírnějším (40-45°). Pálená krytina ovládla venkovský prostor zcela a její sklony, barva i textura je pro naše venkovské osídlení zcela typická.	
41.		Šikmá snižená	Sklon odpovídá materiálu i menší potřebě ochrany před deštěm.	Od pradávna pouze u pultových střech pomocných hospodářských přístřešků, od 20. století i na nových stavbách, ale i znak starého alpského roubeného domu na Šumavě z novověké kolonizace.	Znak nepotřebnosti půdního prostoru a použití málo propustných střech (lepenky, osinkocementu či plechu), které odvádí vodu i při nižších sklonech. Dnes znak módních vln romantismu bez opory ve funkci či historii.	

	Typ znaků	Znak	Přírodní charakteristika	Historická charakteristika	Kulturní charakteristika	Ilustrační fotografie
42.		Šikmá převýšená	Sklon je uměle převýšen nad technickou nutnost.	Novotvary z 20. století.	Znak snahy o využití půdního prostoru pro bydlení, často spekulativní (povolená nižší podlažnost, než potřeboval stavebník) nebo znak módních vln romantismu, nemající však v historii oporu.	
43.		Plochá	Potenciálně přírodě blízký typ střechy, umožňující i její vegetační pokryv.	Prakticky od 2/2 19. století, jsou spojeny s novými, nepropustnými krytinami.	Znak opuštění tradičního hospodářského života, bez potřeb půdních prostorů. Typické pro domy s čistým bydlením městského typu nebo násilné implantace za socialismu typovými „úspornými“ rodinnými domky.	

	Typ znaků	Znak	Přírodní charakteristika	Historická charakteristika	Kulturní charakteristika	Ilustrační fotografie
44.		Atypická	Různé kombinace předchozích tvarů střech.	Atypické střechy se u výjimečných staveb objevují od středověku, později dostávají typická ukončení především věže kostelů, zejména v baroku (plechové makovice, mansardy). V novověku střechy roztodivných tvarů – podle konstrukčních systémů horních stropů.	Velmi různé tvary střech, většinou na výjimečných typech staveb.	
45.	Archetypy staveb v zástavbě	Hliněný či kamenný lidový dům podunajského typu	Dům z místních surovin, typický pro nejteplejší panonské krajiny jižní Moravy, ovlivněný nedostatkem rovného stavebního dřeva z jehličnatých dřevin.	Pravěký typ domu starosídlní krajiny Panonika. Nepálené hliněné cihly (kotovice) nebo hliněná pěchovanice jsou v 19. století postupně nahrazovány pálenými cihlami, došky pak břidlicí a později pálenými taškami.	Typické pro moravské Slovácko a Hanou, vyznačuje se měkkými, organickými tvary.	

	Typ znaků	Znak	Přírodní charakteristika	Historická charakteristika	Kulturní charakteristika	Ilustrační fotografie
46.		Českomoravský roubený lidový dům	Dům z místních surovin, typický pro krajiny s dostatečným přirozeným výskytem rovného stavebního dřeva a vhodného kamene.	Od vrcholného středověku nahradil i pravěké domy s vyplétanými, omazanými stěnami v Hercyniku. V 19. a 20. století nahrazen zděnými stavbami a šindelové střechy taškovými a eternitovými šablonami.	Často byl rezný srub skryt omítkou, rovné a ostré hrany stavby však zůstaly zachovány. Typické pro celé vnitrozemí Čech a Českomoravskou vysočinu a tvoří tak náš stavební základ.	
47.		Roubený lidový dům slezského pohraničí	Dům z místních surovin, typický pro krajiny s přirozeným zastoupením rovného dřeva jehličnanů, ve svažitém terénu orientovaný okapově k ose údolí.	Převážně pozdně středověký kolonizační typ domu v Hercyniku, významně dochován dodnes.	Je typický pro severní oblast Sudetských pohoří.	

	Typ znaků	Znak	Přírodní charakteristika	Historická charakteristika	Kulturní charakteristika	Ilustrační fotografie
48.		Alpský roubený lidový dům	Dům z místních surovin, typický pro krajiny s přirozenou převahou rovného dřeva jehličnanů, původem z vysokohorských svahů Alp.	Raně novověký typ domu v německy kolonizovaných oblastech Šumavy.	Jde o vzácný, místně omezený typ domu u nás pouze ve Volarech a částečně v nejbližším okolí..	
49.		Západoevropský hrázděný lidový dům	Původně z místních surovin, vázaný na oblasti s nedostatkem rovného stavebního dřeva.	Dům vrcholně a pozdně středověké kolonizace severozápadních Čech, importovaný s kolonizací z burgundského prostředí, místy překrývající předchozí starší typy.	Typický dům Krušnohorského pomezí, Českého středohoří, Chebska, Tachovska. Jediný programově patrový dům u nás, s hospodářstvím v přízemí.	

	Typ znaků	Znak	Přírodní charakteristika	Historická charakteristika	Kulturní charakteristika	Ilustrační fotografie
50.		Valašský a góralský roubený lidový dům	Dům z místních surovin, typický pro krajiny s dostatečným přirozeným výskytem rovného stavebního dřeva, ve svažitých polohách s okapovou orientací.	Typ domu novověké valašské kolonizace Beskyd. Relativně dobře dodnes dochován.	Typický dům Valašska a Těšínského Góralska, odrážející chudá horská hospodářství.	
51.		Lidové domy selského baroka	Dům z místních pálených surovin. Pro jeho vzhled byly předobrazem barokní městské domy	Typický zděný dům zejména pro jižní Čechy, nahrazující v 19. století starší domy roubené. Barokní prvky na fasádách dokládají dlouhou setrvačnost baroka ve venkovském prostředí.	Příklad ovlivnění vesnice městskou architekturou. Ta však není slepě přejímána ale je upravována pro potřeby vesnických potřeb (vesnických statků).	

	Typ znaků	Znak	Přírodní charakteristika	Historická charakteristika	Kulturní charakteristika	Ilustrační fotografie
52.		Gotický dům	Dům z místních surovin, stavěný však již profesionály.	Vrcholně až pozdně středověký typ městského paláce, dochované domy jsou velmi vzácné.	Stavební základ našich historických měst, většinou zachovaný pouze ve stavebních jádrech, překrytých novějšími fasádami. Typický úzký, do dvora rozvinutý dům se štítovou orientací, většinou kamenný či cihelný.	
53.		Renesanční dům	Dům z místních surovin, plně stavěný profesionály, nákladné importované kamenné obklady nahrazovány sgrafity.	Městské domy, zámky a tvrze z 16., ale i 17. století.	Typ dostaveb a přestaveb našich historických měst, většinou překrytý pozdějšími úpravami. Zachován je u měst, jejichž rozvoj se právě po 17. století zastavil. Typické jsou širší dispozice, otevřené (a dost nepraktické) arkády a iluzivní malby na zdech.	

	Typ znaků	Znak	Přírodní charakteristika	Historická charakteristika	Kulturní charakteristika	Ilustrační fotografie
54.		Barokní a klasicistní dům	Dům z místních surovin, stavěný profesionály. Výzdoba je již často z materiálů importovaných.	Městské domy a zámky z 17. a 18. století, venkovské domy v takzvaném selském baroku však pochází až z 19. století! Nejucelenější dochovaná slohová vrstva našich historických měst.	Stavební typ dostaveb a přestaveb našich historických měst, většinou však úplných novostaveb. Převažuje i v zámeckých areálech a městech jejichž rozvoj od doby baroka stagnuje. Domy mají široké průčelí a většinou se do ulice otvírají okapem. Typické jsou mansardové střechy a makovice věží.	
55.		Domy ve slozích 19. století	Dům z většinou přivážených přírodních materiálů, někdy již s nahrazovaných materiály umělými (litina, ocel, beton, asphalt apod.).	Typické městské domy 19. století, ale i všechny stavby industriální.	Typ je tvořen celou škálou historizujících slohů od klasicismu přes historicismus po secesi, typické je použití fasádnických dekorací a celková přezdobenost.	

	Typ znaků	Znak	Přírodní charakteristika	Historická charakteristika	Kulturní charakteristika	Ilustrační fotografie
56.		Funkcionalistické domy	Dům často z nových umělých materiálů (beton, ocel, sklo).	Domy 1/2 20. století ve městech i ve formě vil na venkově.	Díla meziválečné avantgardy, většinou vtroušeny do starších slohových vrstev, jsou typické zavedením plochých střech.	
57.		Socialisticky typologické domy	Domy z převážně z umělých materiálů omezených nedostatkovým obdobím.	Domy 2/2 20. století - socialistického období.	Škála slohů od soc. realismu (odvozeného od provinčního pozdního ruského klasicismu a naší renesance) po nedostatkový typologický konstruktivismus panelových domů a montovaných hal.	

	Typ znaků	Znak	Přírodní charakteristika	Historická charakteristika	Kulturní charakteristika	Ilustrační fotografie
58.		Postmoderní domy	Domy jsou převážně z nových umělých materiálů s vysokou technologickou náročností, nastává však i renesance materiálů původních.	Domy konce 20. a 21. století.	Škála typů od postmodernismu po neoromantismus (vycházející z provinčního amerického klasicismu a romantismu) nových čtvrtí malých vilek.	
59.		Minimalistické domy	Domy jsou z nových umělých materiálů s vysokou technologickou náročností a snahou po úspornosti v přímém čerpání zdrojů jejich provozem.	Typy domů 21. století.	Typy navazující na konstruktivismus 20. století, kladoucí důraz na technologickou dokonalost a jednoduchost forem.	

	Typ znaků	Znak	Přírodní charakteristika	Historická charakteristika	Kulturní charakteristika	Ilustrační fotografie
60.	Dochovanost archetypů zástavby	Plně dochovaný (ve hmotách, tvarech střech, materiálech povrchů, barevnosti i architektonických detailech)	Signalizuje dlouhodobou až trvalou udržitelnost daného způsobu využití v daných přírodních podmínkách území i jeho zástavby v daných podmínkách	Plně dochovaný typ dané zástavby signalizuje kdy bylo sídlo naposled v rozvoji (tedy kdy se naposled nově stavělo a přestavovalo. Jde vždy o zástavbu, jejíž vývoj se v dalším období zastavil nebo byl včas památkově chráněn.	Významné kulturně historické dědictví, zasluhující většinou přísnou plošnou památkovou ochranu. Významné cíle cestovního ruchu.	
61.		Dobře dochovaný (ve hmotách, tvarech střech i materiálech povrchů)	Signalizuje dlouhodobou až trvalou udržitelnost dané zástavby v konkrétních podmínkách.	Dobře dochovaný typ dané zástavby signalizuje, kdy bylo sídlo naposled v rozvoji (tedy kdy se naposled nově stavělo a přestavovalo). Jde vždy o zástavbu, jejíž vývoj se v dalším období rozvíjel jen málo.	Významná součást obytného prostředí sídel, většinou zasluhující obecnou plošnou památkovou ochranu, významné prostředí pro aktivity cestovního ruchu.	

	Typ znaků	Znak	Přírodní charakteristika	Historická charakteristika	Kulturní charakteristika	Ilustrační fotografie
62.		Dochovaný (ve hmotách a tvarech střech)	Signalizuje dlouhodobou až trvalou udržitelnost využívání daného území i zástavby v daných podmínkách.	Typ dané zástavby signalizuje, kdy bylo sídlo naposled v největším rozvoji. Jde vždy o zástavbu, která byla dále doplňována jen sporadicky a často pouze formálně (fasády).	Většina centrálních částí našich měst a vesnic, hlavní typ obytného prostředí naší populace.	
63.		Částečně dochovaný (alespoň ve hmotách)	Signalizuje neustálý vývoj dané zástavby i její funkce od zemědělské na čisté bydlení v daných podmínkách.	Typ dané zástavby výrazně změněné v dalším vývoji. Díky majetkové konzervaci a celkovému charakteru zástavby je však udržován v původních půdorysných a objemových charakteristikách.	Jde o stopy historických typů sídel, které jsou však dodnes uvnitř novější zástavby rozeznatelné. Tyto stopy je možno drobnými úpravami buď zviditelnit (kontinuální vývoj) nebo naopak potlačit (revoluční vývoj).	
64.		Přeměněný	Signalizuje neustálý dynamický vývoj zástavby a změnu její funkce	Neustálý vývoj zástavby zcela potlačil její původní charakter.	Charakterizuje dynamicky se rozvíjející území bez vztahu k historickým vztahům jež jej původně utvářely.	

Linie pozemkových textur

	Typ znaků	Znak	Přírodní charakteristika	Historická charakteristika	Kulturní charakteristika	Ilustrační fotografie
65.	Hrany pozemků	Ploty a ohrady	Bariéra pohybu větších druhů živočichů, vyvýšená stanoviště některých dravých ptáků.	Od pradávna ohrady v sídle i polích, dřívě vyplétané, později kládové, tyčkové, vzácněji zděné, ve 20. století především drátěné.	Symbol soukromě osvojeného světa. Byly vždy používány nejběžnější a nejméně opracované materiály.	
66.		Kamenná zídka (skládána na sucho)	Biotop podobný typu zvětralé skály, významné refugium pro velkou skupinu živých organismů.	Prastarý typ ohrazování polních úseků vysbíranými kameny, v keltských oblastech dodnes rozhodující liniová struktura krajiny, u nás vzácněji.	Při obdělávání polí byly odstraňované kameny. Ty byly vykládány do zídek, jež pozemky, zejm. vůči cestám ohrazovaly. Dnes jsou již jen sporadicky udržovány nebo rozebrány jako zdroj kamene.	

	Typ znaků	Znak	Přírodní charakteristika	Historická charakteristika	Kulturní charakteristika	Ilustrační fotografie
67.		Zed' (kamenná či cihelná spojovaná maltou)	Bez významu	Způsob ohrazení byl od středověku používán zejména pro obranné účely (a to i u vesnic), od 19. století především pro pohledovou izolaci.	Masivní a dobře viditelné ohrazení pozemků. Vždy nákladné a stavebně náročné. Je proto mimo rezidence používáno jen v nezbytné míře	
68.		Liniová vegetace	Doprovodná, přírodě blízká vegetace, ekotony doplňující přírodní stanoviště. Je vlastní nositelkou ekostabilizující funkce interakčních prvků ÚSES v krajině. Jejich funkce je často narušována ruderalizací.	Byla v krajině omezena prakticky pouze na půdní kazy v polích (skalky) a hluboké úvozy cest a i ty byly intenzivně vypásány. Rozvoj křovinných formací a ruderálních prostorů nastal až se socialismem, hospodářským opuštěním mezí a hranic pozemků.	Dříve znak opuštěnosti krajiny, dnes již přijato jako harmonický doplněk krajinné struktury, i když její podstata tkví v nemožnosti velkovýrobního využívání malých pozemků a okrajů velkých.	

	Typ znaků	Znak	Přírodní charakteristika	Historická charakteristika	Kulturní charakteristika	Ilustrační fotografie
69.		Lesní průseky	Trvalé lesní průseky zvyšují biodiverzitu stanovišť v lesích. Jsou-li široké a krátkodobé, mohou zásadně narušit statickou stabilitu lesních porostů.	Průseky od renesance prvně souvisely s rozvojem myslivosti a oborního chovu spárkaté zvěře pro parforsní hony a jako hranice lesních oddělení, od 20. století jsou především znakem výstavby liniových zařízení technické infrastruktury.	Dnes především znak tras elektrického vedení a plynovodů v lesích, kde jsou mnohem výraznější než vedení sama. Systém průseků (průhledů) se uplatňuje i v parcích.	
70.		Hranice plodin	Má význam pro omezení eroze půdy a diverzifikaci potravní základny drobných polních druhů živočichů. Významnější rozdíl je ve změně kultury.	Až po konec 18.století vzácné (společné plodiny v rámci tratě trojpolního systému). V 19. století základní typ členění pozemkových bloků. Dnes opět redukováno na rozsáhlé monoplovinové plochy.	Dříve signalizovala změnu vlastnictví. Dnes, zejména u záhumenních tratí, vypovídá také o škále plodin pěstovaných pro vlastní potřebu majitele.	

	Typ znaků	Znak	Přírodní charakteristika	Historická charakteristika	Kulturní charakteristika	Ilustrační fotografie
71.		Členění hranami po spádnici	Protierozně nejméně výhodné členění svahů. Střídání plodin ve „vlastnických pruzích“ však díky prostorové křivosti terénu poměrně efektivně zabraňuje soustředěnému odtoku, a tím i rýhové erozi.	Vznik již od středověku – členění spravedlivě rozdělovalo blok uživatelům z hlediska úrodnosti a obdělavatelnosti. Je tedy základním historickým členěním naší krajiny.	Znak staré kulturní krajiny, která z nějakého důvodu unikla kolektivizaci, nebo je zpětně vlastnický obdělávána (např. záhumenky)	
72.		Členění hranami po vrstevnici	Typické pro extrémní svahy, je to jejich protierozně nejvýhodnější členění.	Až na výjimky až ve v 20. století vzniklé členění, reagující na velký sklon a erozní procesy. Typické je pro umělé úzké i široké terasy socialismu.	Znak udržitelně obhospodařované krajiny a zároveň i znak krajiny uměle přetvořené.	

	Typ znaků	Znak	Přírodní charakteristika	Historická charakteristika	Kulturní charakteristika	Ilustrační fotografie
73.		Členění hranami šikmo svahem	Je významné pro rychlý, ale erozně bezpečný odvod vody s pozemků a tím snížení jejího vsaku do podloží. Je významné právě v sesuvných územích.	Od novověké kolonizace v 17. až 19. století v Karpatiku.	Typické pro naorané meze zvlněného reliéfu, které z nějakého důvodu unikly kolektivizaci.	
74.		Mozaikovitě členění hranami	V prostorově složitém nebo zcela rovném území, bez jednoznačného sklonu.	Většinou novověké osídlení horských oblastí s rozptýleným osídlením a druhotně v 18. až 20. století v přeparcelované krajině niv a rovin.	Typické pro ploché starosídlní krajiny a zároveň pro složitý a neúrodný terén nebo naopak znak krajiny přetvořené suburbanizací.	